Б 13815

гумористична се

Весела книжка

Б13815

С. ПИЛИПЕНКО

ЛЮБОВНІ ПРИГОДИ

11

ПЛУЖАНИН

ГУМОРИСТИЧНА СЕРІЯ „ВЕСЕЛА КНИЖКА“

№ 11 № 11

С. ПИЛИПЕНКО

ЛЮБОВНІ ПРИГОДИ

П'ЯТЬ ОПОВІДАНЬ

ДРУГЕ ВИДАННЯ

ПЛУЖАНИН — 1929

Бібліографічний опис цього видання вміщено в „Літопису Українського Друку“, „Картковому репертуарі“ та інших покажчиках Української Книжкової Палати.

Харків, друкарня Комборотьбезу.
Зам. № 2917. Укрголовліт № 3091. Тираж 7.000.

ЛЮБОВНІ ПРИГОДИ

Секретар редакції підвів здивоване обличчя:

— „Любовні пригоди"?! Ви взялися за любовні пригоди? Тихенький обсерватор буденного провінціяльного життя, режиму економії і нових технічних винаходів — і раптом любовні пригоди... Неймовірно!

— Запевняю вас, це вперше і востаннє. Але мені конче треба було написати це оповідання. Я сам його ненавиджу. Я вимучився коло нього, як лоцман на Дніпрових порогах. Я не спав цілий тиждень коло цих мізерних клаптиків паперу. Надрукуйте його!

Секретар ніколи не бачив Карпа Макаровича таким схвильованим. Завжди сумирний, з повільними хуторянськими рухами, опецькуватий чоловічок, із брезькуватим, невиразним обличчям гемороїдального молодшого бухгальтера якогось підвідділу якоїсь дрібної господарчої установи — він рівно о дев'ятій приходив у свій куточок, перегортав цілі купи провінціяльних часописів, порпався у робсількорівських дописах, методично щось відзначав червоними хрестиками в технічних журналах — і в наслідок своєї длявої праці передавав секретареві редакції акуратно списані чіткими конторськими літерками ґранки паперу, що виглядали здаля, як дрібні рахівниці. Слова, мов сухі цифри річного звіту споживчого товариства, плигали в очах у секретаря. Він і не думав їх перевіряти. Він знав, цю Карпо Макарович по-канцелярському точно перекаже знайдені

відомості, точно зазначить джерело їх походження, точно подасть відведену йому для інформації кількість рядків і точно о четвертій подасться з редакції додому обідати десь на край міста, в сірий дерев'яний облуплений будинок із приземкуватими квітами на підвіконнях за сірими перепраними занавісками. Там зустріне його гостроплеча, з ріденьким вицвілим волоссям і вицвілими очима жінка, такі, як і він опецькуваті, неповороткі й неметкі діти — й там він залишиться до завтрішнього ранку, до дев'ятої години, коли знов зігнеться над купою паперів у своєму редакційному кутку.

І раптом оповдіання — „Любовні пригоди"!

— Ви повинні його надрукувати. Від цього залежить все моє життя,— повторив Карпо Макарович, і обличчя йому взялося рудуватими плямами, а над бровами залисніли крапельки поту.

Секретар ще раз здивовано глянув на новоявленого новеліста. Незвичне поводження Карпа Макаровича не дозволяло глузувати, і він мовив серйозно і стримано:

— Все життя від цього залежить? Але ж ви сказали, що це вперше й востанне. Значить, ви не думаєте цим першотвором прокладати собі письменницьку путь. Навіщо тоді й друкувати так нагально й обов'язково?

— Я не можу вам сказати, через що це так. Але обов'язково й негайно, коли ви не хочете погубити мене... Що забагнеться, вимагайте потім від мене, нагружайте якою схочете працею, скорочуйте зарплату, але надрукуйте це оповідання, надрукуйте мої „Любовні пригоди".

Урочисто-благальний тон завжди плохенького Карпа Макаровича переміг. Видно було, що в житті цієї людини скоїлось щось надзвичайне, несурядне.

— Гаразд! Я покажу редакторові; хоч у недільному додаткові ми й не звикли друкувати любовних пригод. Та своєму постійному співробітникові можна зробити виняток, коли, певна річ, ваше оповідання має художній інтерес.

— Воно має життьовий інтерес,— з притиском підхопив Карпо Макарович.— Колинебудь я вам оповім його трагічну історію. Не вимагайте цього зараз. Рана ще надто свіжа й роз'ятрена. Не вимагайте!

— Та ні ж бо, товаришу! Хай ваша історія лишиться при вас. Нам із редактором важно задоволити читачів справді цікавим і корисним художнім матеріялом. Давайте ваш манускрипт.

Тоненький школярський зшиток, списаний рівними акуратними рядками, перейшов до рук секретареві.

— Вам легко буде читати: я переписував три рази.

— Гаразд, гаразд! Не турбуйтесь! Завтра знатимете свою долю.

Кароліно Петровно! Ви знаєте: я — маленький чоловічок, такий маленький як чоловічки в Ваших прекрасних очах. Та хіба й маленькі чоловічки не мають права на велике щастя? Зробіть мене щасливим, Кароліно Петровно! Адже я не знав досі, що таке щастя. Безрадісна була моя життьова путь, мов безкрайня телеграфна лінія. День до дня схожий, як телеграфні стовпи. Сірі, одноманітні. І думки, як дроти, довгі, нудливі, однотонні. Ви увірвалися в моє життя метеором. Ви ж така метеорна, Кароліно Петровно, моя красна Ліночко, дозвольте хоч у листі Вас назвати так: кра-сна Лі-ноч-ко!..

Коли Ви проходите повз мене, одне непереможне бажання опановує всю мою істоту: розпа-

ритися в легку хмарку, оповісти Вас прозорою променистістю й так у солодкій млості бути з Вами скрізь, почувати кожний атом Вашого тіла, кожний кучерик на Вашій ніжній шийці, коливатися разом із кожним Вашим рухом.

Не смійтеся з мене—я не шукаю слів, я пишу так, як я думаю, а думаю про Вас я завжди, повсякчас, невідступно, з солодким болем і з незміреною радістю.

Коли Ви одного дня забули на столі свої рукавички (це я їх украв, простіть мене,—я не міг їх не вкрасти!)—це був найщасливіший день у моєму житті. З того часу вони завжди зі мною, в боковій кишені мого піджака. Коли ніхто не дивиться на мене, я зідхаю глибоко й часто — й чую Ваші рукавички на своїх грудях. Потім я притискаю їх до свого обличчя й жадібно вдихаю їх аромат—від них пахне Вашими пальчиками.

Я знаю: Ви дивитесь на мене, як легкий аеро з-під хмар на тяжкі незґрабні трамваї, що їх ганяють по тих саме рейках туди й сюди, з зупинками на тих саме місцях — все життя від дня народження на заводі й до смерти серед іржавого кладовища в ремонтному парку. Але й аеро відпочиває на землі. Невже ви не можете на час знизитися до мене? Ліночко, моя красна Ліночко, я не прошу чогось великого, нездійсненного! Я прошу тільки коли-не-коли побути зі мною, прошу мати право дивитися на Вас, не ховаючи свого зору, розмовляти не про службові справи, а так, як коливається дим понад містом, вільно і бездумно. Я ж бо Вас люблю. Яка жінка не любить, щоб її любили? Хай це буде непоказна, маленька людина—та ж важно, що вона ВАС любить, що ВИ центр її помислів, її мрій. Ви стаєте вищі від того, гордовитіші!..

Ліночко! Не смійтесь, не глузуйте, не зневажте мене, мого глибокого, пристрастного, як думки матери про хору дитину, почуття. Не дивуйтеся, коли я закінчу свого листа таким, може несподіваним, по-міщанськи прозовим проханням: „Підемо разом у кіно"... Я чую, Ви регочетесь, Ви не в силі втриматись. Після всіх романтичних слів така наївна пропозиція. Ні, не наївна, моя красна Ліночко! В кіно, коли загасне світло, Ви не бачитемете, хто сидить попліч Вас. В кіно ми обидва дивитемемось на одне і — мрію — може один відгомін те одне викликатеме в наших душах. В кіно Ви забудете звичайні наші взаємини, забудете ті буденні умови, де відбуваються наші службові зустрічі. В кіно ми рівні глядачі...

А мені... Доле моя, яке щастя буде сидіти поруч Вас, почувати обіч Ваше плече, чути, як Ви зідхаєте, всміхаєтесь, як реагуєте на екранові сцени. Ліночко! Прошу Вас — підемо разом у кіно. Хіба Вам неприємно буде почувати, що Ви робите людину щасливою, що Ви даєте їй велику, незціненну радість?

Може я ідеалізую Вас, як ідеалізують предмет своєї любови всі закохані. Але я вірю, що добрість у Вас переможе, що Ви цю жертву принесете. Ліночко, правда? Ви згодні!

Весь Ваш К. М.

(Далі буде в черговому числі).

Редактор із секретарем мовчки переглянулись:

— Оригінально! Замість послати почтою чи просто передати в руки, хоче надрукувати любовну цидулку в газеті. Кумедно!

— М-гу! Перший випадок у практиці... Ви кажете, що він був дуже схвильований? Та певно, певно... Знаете що? Покличте сюди Кароліну

Петровну, обміркуємо справу втрьох. У цих любовних історіях жіночий розум мерщій розбереться, тим більше—сам адресат.

Кароліна Петровна, нова редакційна машиністка, швидко ввійшла в кабінет. У повітрі запахло резедою й рижовою пудрою. Темні, трохи підрисовані очі спинились на редакторі сміло й уперто.

— Передрукуйте оце негайно й принесить знову мені.

Шелест вузької сукні на стрункій постаті, легкий оборот—пішла.

— Та вона справді гарненька! Смак у того є. Як я не помічав...

— Та й не дурненька й собі ціну знає. Побачимо, як ця принцеса до пропозиції нашого лицаря-плохути поставиться. Непоганий сюжетик для свого „оповідання" вибрав. Хе-хе-хе!

В кабінеті коливався веселий смішок. На мить забуті чергові кампанії, міжнародні події, звіт останньої партконференції... Перед очима там десь за стіною зігнувся над купою паперів Карпо Макарович, хвильно чекаючи на відповідь коханої—і вона десь стукає на машинці собі любовного листа.

— Хе-хе-хе! Оце встругнули... А дівчатко трохи підфарбовується—хоче, щоб на неї задивлялись.

— Нічого. Фарбована картинка краща від нефарбованої—це й діти знають. Аби вміло робити.

— Та вона вміє...

— Щось довго не йде, мабуть ніяково стало.

Легкий стукіт у двері.

— Ввійдіть!

— Ось вам відповідь. Я одержала її з уранішньою почтою ще перед тим, як ви мені показали перший розділ „Любовних пригод". Читайте.

„Коли ти паршива швендьо, одбиватимеш у мене чоловіка й вештатимешся з ним по кінах,— я не знаю, що тобі зроблю... Все, що може зробити жінка з передмістя, чуєш? Обіллю сірчаною кислотою твоє личко, щоб ніхто вже не залицявся, видеру волосся, виколупаю очі.

Він тобі хвалиться, що за все життя не мав щастя. А я його мала? Десять років замужем, із них три на вагітність і сім на годівлю. Ось підсумок мого життя. Ночви, кухонна плита й широке ліжко з випнутими черевами гладких подушок. Чи ви знаєте цю каторгу? Чи ви розумієте, що тепер я хочу тільки спокою, тільки можливости виплекати своїх дітей, щоб не задурно були всі ті муки, всі ті роки тяжкого, безрадісного життя. Ви хочете й це одібрати? Ви сміятиметесь у кіно, а я плакатиму коло покинутих дітей? Він носитиме вам дарунки, а я не матиму чим залатати дитячі сорочки...

Кароліно Петровно, я не знаю Вас. Мені здаля показав Вас редакційний сторож, коли я прибігла несамовита дізнатись, хто це така, до кого пише мій чоловік. Прозорливість ревнощів напутила мене зразу на редакцію. Адже Карпо Макарович ніколи мені за Вас не згадував, та й Ви недовго там служите.

Кароліно Петровно! Ви ж молода й гарна. Навіщо вам любов такого миршавого, непоказного чоловіка? Він не дасть Вам тої насолоди, що Ви її шукаєте. Я бачила Вашу тонку сукню, Ваші прозорі, рожеві панчішки, Ваші лякерки. Ви хочете подобатись. Ви шукаєте любови. Але чи така любов Вас задоволить? Один-два дні — і Ви її зречетесь. Ви покинете його, а він, — він ще до того покине нас. Щезне й той сурогат сумирного життя, що ми маємо. Щезне міраж приязні, кохання.

Я ж його кохаю, чуєте? Кохаю до самозабуття, до нестями, чому свідки мої діти, мої бідні діти. Коли чомусь пів на п'яту ще не чути його кроків на нашому глухому завулку, я не можу всидіти й вибігаю за ворота виглядати мого Карпа. Єдина втіха в моєму житті, коли він мене приласкає. Хто ж бо ще мене може приласкати — слухайте ви, молода й гарна жінка — мене, з моїм зів'ялим тілом, з натруженими руками, з потертим, рябуватим обличчям? Він був мій перший і є останній. Ви не маєте права в мене його забирати. Ах, ви й так уже наполовину його забрали в ту хвилину, коли він мене обдурив, коли він так у вічі збрехав. Як удар грому, це було на мене і як після удару грому буває тиша, так я заніміла і нічого не могла вимовити. Вам перекажу, як це було.

Коли молодші діти вже сплять, а старшенькі ще граються й нишпорять по наших двох кімнатах і кухні, чоловік сідає і пише. Там у вас в редакції надто шумно, щоб можна було спокійно працювати, а грошей нам треба й треба... Ви ж цього не знаєте, у Вас нема дітей... І я кажу дітям:

— Тихше, любі мої, тато працює!

Ми всі ходимо навшпиньках, щоб не заважати. Ми знаємо, що він працює для нас, що його спина горбиться від турбот про нашу їжу, вбрання, кватиру, дрова.

Нашвидку втишую дітей і укладаю їх спати, а сама сідаю порпатися в їхній білизні. Все, що я дозволяю собі, це тихо підійти до чоловіка, обняти його за похилені над столом плечі й ніжно поцілувати в скроню:

— Працюй, мій любий, мій рідний Карпику!

Так я зробила і в той злосливий вечір. Чи ж можете Ви уявити мій жах, мій холодний жах,

коли через чоловікове плече я побачила клаптик почтового паперу й на ньому там-сям схопила окремі рядки:

„Кароліно Петровно, зробить мене щасливим!... Я Вас люблю... підемо разом у кіно".

В мене серце спинилося й ноги похололи. Я не могла одірвати очей від цих жахливих слів. Все життя зруйноване. Десять років нужденних змарновані навіки. Мої діти — сироти. В моїх дітей нема батька. В мене нема вже чоловіка.

А він, зляканий несподіванкою, прикрив листочок тримтливою рукою й винувато шепотів:

— Це я почав таке оповідання. Бачиш, тепер ніхто не пише любовних оповідань. Пролетарські письменники вважають, що це їм не личить,— ніби пролетарі не люблять! А читачі вже виголодніли на любовні пригоди в літературі. Ось мені редакція замовила на недільний додаток... Спробую...

Наївна, нашвидку вигадана брехня. Мій чоловік — і оповідання з любовними пригодами! Я одійшла мовчки, я не спала всю ніч, а вранці дізналась, що Ви — причина цієї брехні, причина мого нещастя.

І ось пишу, заклинаю: не губіть мене. У Вас теж колись буде чоловік, будуть діти. Подумайте, розважте, зійдіть з мого шляху. Інакше я за себе не ручуся. Я накою лиха й собі і Вам. Я — жінка, я — мати. Ви знаєте, як захищає кішка своїх котенят? Ви знаєте, як квочка кидається на собаку? Ви будете собакою, коли зачепите мій тихий куток. Ви вже зачепили його, я вас ненавиджу. Бійтесь мене, тікайте від мене, тікайте від мого чоловіка. Чуєш, паскудо! Іди геть, бо я сама себе боюся...

Очі редактора миттю перебігли нервові жіночі рядки.

— Хм... Розділ другий „Любовних пригод", на мою думку, сильніший від першого, а третій обіцяє бути навіть драматичним... Що ж його робити, Кароліно Петровно?

— Надрукуйте йому той перший розділ,— твердо мовила машиністка.

— Так. Добре серце принцеси зглянулося над долею безталанних сиріт. Похвально.—Але ж газета ризикує обдурити читачів і не дати їм кінця „Любовних пригод"?

— Я... я піду з ним у кіно,—тихо проказала Кароліна Петровна,—а рукавички звелю повернути мені. Адже тепер уся справа в рукавичках.

— Авжеж, у рукавичках,—з притиском кінчив редактор, поглядаючи на її тонкі пальці.

11/XII—26 р.

ГРІХ

Оповім я вам, який мені, старому чекістові, одного разу гріх пригрішився.

Шукали ми тоді контрреволюційного штабу. Це був один із тих „союзів визволення батьківщини", що на закордонні гроші творив нам різні капості, організовував банди, викрадав військові таємниці, забивав памороки населенню брехливими проклямаціями, неймовірними чутками. Агентурні відомості показали на Катеринослав, як центр цієї доброчинної компанії. Відти шляхи тяглися на Крим до білогвардійських недобитків, що поховалися від залізного напору небіжчика Фрунзе десь у горах, не встигши посісти на пароплави.

Мені вже не раз доводилося викривати таких змовників. Живши десь у середні віки, мене, напевно, затитулували б святим або принаймні преподобним — таку купу сарацинів одправив я до прабатьків. Чимало трудівниць мусить мені дякувати за те, що лишилися живі їхні чоловіки, чимало батьків — що мають і досі своїх дітей. Я катував їхніх катів... Та не хвалитимусь багато, бо цього разу, кажу ж вам, гріх мені в Катеринославі пригрішився такий... Вперед не забігатиму, оповім по черзі, бо пам'ятаю до цяточки, ніби трапилося все це учора.

Катеринославські „меблірашки" ви знаєте: такі собі двоповерхові будиночки з брудними комірчинами-номерами. Тонесенькі стінки ті, як кажуть галичани, „цюпки", одну від одної відгороджують.

Приїхав я до Катеринослава та й заліг у такій цюпці відпочити. Лежу та обмислюю, як зручніше приступити до праці. Дуже мені кортіло від того „союзу визволення“ Україну визволити.

Коли чую, за стінкою чоловік із жінкою гомонять, вона його полковником обзиває, а потім так голосно, ніби з обуренням:

— Ви сміли явитися сюди?

А він спокійно:

— А от, як бачите.

Вона ще голосніше:

— Ви хочете, щоб вас тут пізнали?

А він ще спокійніше:

— Ну, бійтесь бога, хто ж мене може пізнати? Мене сам генерал не пізнав. Ні, про це ви, хороша моя, не турбуйтесь...

Не знаю вже, чи стурбувалася та жінка за стіною, а що до мене, так ніби хтось піском посипав, таке почувши. Тут, у Катеринославі, якийсь генерал є, що того сусіднього гостя-полковника не впізнав. Отаких мені й треба! Дичина сама до рук береться.

Скочив з ліжка та оком до ключовини в дверях. Дідька пухлого щось побачиш! З того боку клямочка висить, світ затуляє. А чути добре. Той, невпізнаймене, провадить розмову далі.

— Оце, думаю, знаєте, поїхати десь у Крим, на сонечко. Але не сам, не сам... Я маю думку, знаєте, запропонувати вам поїхати зо мною. Га? Як ви до цього?

Еге ж, міркую собі коло ключовини, вухом до неї прикипівши, — так це кримська штучка! По цій ниточці й до клубочка дійду. Припече вас тоді сонечко по самісіньке нікуди.

Жінка щось не згоджується, а він умовляє, підлещується:

— Там буде гарна музика, квітки, убрання, знаменитий кухар, вино... й моя любов, розуміється...

Ах ти, визволитель батьківщини, як хороше співає! Грошей, видимо, десь награбував досить... А що тая пташка йому прощебече?

А вона раптом грізно:

— Іншими словами, ви хочете, щоб я зараз узяла револьвер і пустила вам кулю в вашу нанахабну пику?

— Оце маєте! — скрикнув чоловічий голос, — абсолютно не маю такого бажання.

— Оце маєте! — мало не скрикнув і я коло дверей, — абсолютно не маю такого бажання. Живого мені полковника треба. Видимо, вони з одної компанії та не одної думки. Мабуть, когось іншого любить, а цей нелюб нав'язується, силує.

Слухаю далі — так і є. Каже їй:

— Любовників у вас, розуміється, було доволі, але такого, як я, певен, ніколи. От ви подумайте: вам хочеться схопити мене за горло, задушить, загризти, а ви в той час обіймаєте мене, цілуєте. Га? Запевняю вас, це оригінально, пікантно. Мало того, це... не маю слів висловити як слід. У цьому є „щось сатанинське", як казала одна революціонерка, яка так само мене любила.

От ти ж, сатано нахабна, — думаю собі, — а як я оце зараз схоплю тебе за горло, обійму почекістському, щоб знав, як революціонерок ґвалтувати. Пікантна буде несподіванка — не знайдеш і слів, щоб висловити як слід... Ой, що це?

Револьвер клацає, а жінка криком кричить:

— Забирайтесь звідси моментально! Буду стрілять!

Ой, лишенько! Вб'є золотопогонника — і кінці в воду.

Біда з любощами та ревнощами. Всі карти плутають, всі козирі криють. Та бреше, — не стрілятиме, скандалу побоїться та й заарештують же...

Стрімголів із номера на коридор та до телефона в губчека: так і так, негайно аґентів до мене, натрапив на слід білогвардійського штабу.

Знов назад під двері. Не помилився я: про револьвер уже немає розмови. Так лякала, або просто м'яке жіноче серце. Каже стиха:

— Добре, я післязавтра їду з вами в Крим.

Він після револьвера не йме віри, і я під дверима не вірю:

— Поїдете ви обидва любитися, та не в Крим... Хай-но мерщій аґенти прийдуть.

А полковник таки практикований перелесник! У неї „задаточку" просить, обіцяється:

— А там ще не так цілуватимусь. Чуєш?

Вона до нього покірливо:

— Сюди можуть увійти.

— Що ж такого? Хай увіходять.

— І увійду, ґунцвоте клятий! Руки вгору! — кричу на всю силу й плечем вибиваю дверину (почув — аґенти на сходах чобітьми стукотять).

Бачу — обличчя перелякані, трусяться, а на стіні висить велика афіша — написано:

...Сьогодні в міському театрі відбудеться гастрольна вистава „Гріх" В. Винниченка з участю...

От-така моя участь у гастрольній виставі була... Після тої репетиції добре я пам'ятаю цю п'єсу.

12/III—26 р.

То 13815

ГОДИННИК

Карель зарідко брав його з собою. Звичайно він виблискував своєю опуклою дахівкою з невеличкої чорненької пантофельки, яку виплела Карелеві Ганнуся зі свого кучерявого волосся.

Це було тоді, як у гінких мандрівках кінної бригади, де вона сеструвала, Ганнуся два довгих місяці боролося з тифусом.

— Хоч ця пантофелька тобі, любий, буде на спогад за мене...

Але лишилася і пантофелька, і Ганнуся, і волосся її кучеряве ще й досі цілує довго й ніжно Карель, що вже змінив гостроверхого шишака на плискувату кепку.

Про минулі криваві літа нагадує тільки срібний годинник, де на споді дахівки написано:

Героєві Червоної армії тов. Карелеві
від Реввійськради Кінної Армії.

А в Ганнусі теж реліквія — маленький, як цяцечка, -наганчик. Не розлучалася з ним майже ніколи.

Карель — латвієць. В його синяво-сірих очах відбилося туманне небо далекої батьківщини, а з м'якої вимови завжди жартує полтавка Ганнуся.

Ось і тепер на околиці міста:

— Пий тепе лиха котина! — скрикує раптом Карель, по-темному заїхавши ногою в баюру.

Ганнуся аж заходиться зо сміху:

— Це щоб коти калюжу випили, чи тебе лиха година побила, що ти такий недобачливий. Іди-бо сюди на горбок, — і кізкою пострибала ген-ген, — дожени, ведмежа непотрапо!

— Хай тебе фітер тоханя, — обтрушувався десь у темряві Карель, намацуючи коло тину суху стежку.

Раптом з-за тину: — Стій! Руки вгору!

Проти очей довгий „стаєр". Злодійська рука за барки. Лапає по кишенях.

— Порожній, як міська каса! А баба хитролоба — втекла. Ану, на чвал далі!

...Розгублений догнав „хитролобу". Взяла на глум:

— От тебі й герой кінармії! Добре,що штани подарували...

— Топре, топре! — перекривив уже сердито Карель, — фсе потаруфали. Фсе є..

— А годинник? — притьмом згадала.

— Ой, — полапав у кишенях, — патлюка!

Рішуче повернувсь і намірився іти назад.

— Карельчику, любий, не треба! Він тебе вб'є. На хоч мого револьвера. І я з тобою і я...

Повисла на руці, не пускала,

Карель невмолимий. Це дарунок реввійськради. Це здобуто його кров'ю. Його годинник не може бути в руках злодюжки. Ганьба йому, Карелеві, як не візьме назад.

— Ради нашого кохання! Ради всього найдорожчого!

Думка працювала гостро, прозорливо. Тисячі пригод оминули, щоб зрештою трохи пощастювати — і ось тут, на пустельній околиці міста, за якусь дурницю втратити милого. Ні! Чимсь треба відтрутити небезпеку, винайти спосіб...

— Карельчику, отже там далі поле. Він має вертати сюдою. Зробимо й ми йому засідку, як ото він тобі. Так певніше.

Вблагала. Зглянувся. Принишкли за придорожнім кущем. Тільки Ганнуся теплою рукою ніжно гладить пошерхлу руку Карелеві, а в ній чорніє маленький наган.

У порожній тиші хлюпасті кроки. Муркоче під ніс зухвало й весело:

Я в тюрязі не бував,
Чим-чура, чура-ра!
Від міліції втікав—
Ку-ку!

Раптом з-за куща:

— Стій! Руки вгору!

Під самісінькі очі наган. Міцною рукою за барки. Дві маленьких — по кишенях. Видобувають назад пограбоване. Забирають зброю.

— Тікай тепер насад, а то — кулю! Ну?

... „Стаєр" у Кареля. Вдивляється, злісно кидає в калюжу. Заявляє Ваннусі переконано:

— Я — турень. То якась іршава рурка. — І додав вибачливо: — але темно, так темно пуло...

Злодій десь далеко плюскотів по калюжах, голосно лаючись, а Ганнуся на всі груди реготалася з винуватого вигляду свого північного велетня:

— На тобі, герою, твого годинника, та бахни хоч раз із нагана, щоб той не подумав, ніби й ми руркою воювали.

— Сама перестрашилася, а тепер на клум переш...

— Перу, перу на клум, на клумочок, щоб краще бачили очі.

... Перекидаючись жартами, пригадуючи кожну мить своєї пригоди, дісталося подружжя додому.

— Іди помийся, злодію шляховий, а я тимчасом вечеряти наготую. Чого ж ти стовбичиш?

Риб'ячими, безтямними очима дивився Карель на стінку біля ліжка. Рука нервово шоргала в кишені, щось поквапливо намацуючи.

Ганнуся й собі глянула мовчки на стінку, де з чорненької пантофельки визирала опукла дахівка Карелевого годинника.

Він зарідко брав його з собою.

27/II—26 р.

ДРУЗІ ДІТЕИ

Загальні збори співробітників щойно розпочались, але жовто-зелена нудота вже оповивала все і всіх.

Ну яке діло Маркові до „друзів дітей"? Навіщо воно йому, коли шість щомісячних „червяків" не дозволяють мріяти про нащадків і примушують інколи соромливо заглядати у вікна аптеки? Що там варнякає доповідач про новий, гарний побут, коли не буде безпритульних ані на вулиці, ані в родині? Знав би, як відказував старий батько Марків, коли питали були із-звичайна: що новенького, що гарненького? Посміхався небіжчик: „багато нового, багато й гарного, але гарне — не нове, а нове — не гарне.

Еге ж! Де там убачають той новий побут, било б його громовицею! Хіба в тім, що мусиш отут сидіти на нудному зібранні, громадські, бач, обов'язки справляти, коли тіло й душа скніють у цьому задушливому повітрі канцелярії, прагнуть у міський парк, де, мабуть, уже шпацірує Манюся...

Ах, Манюся! Хіба можна порівняти це дивоглядне дівчатко з його жінкою? Хіба лоскотливі бесіди з цією маленькою чарівницею, повні обірваних на нервовому півслові насторожливих натяків, повні ніби простих, — але ж тільки ніби простих, — глибоко-зворушливих фраз, красномовних, проречистих мовчанок, — хіба ці вечорові півгодинні бесіди, вкрадені наприкінці сірої

буденної доби, можна порівняти з одноманітно-стереотіпними, як канцелярійна бібула, обридлими діялогами з жінкою, з Олесею.

— Що загадаєш на завтрішній обід? Приходили з домкому, щоб платили вже за комунальні послуги... Треба наставити латку — черевики подрались... Коли б прибавили платні хоч трішки, бо дуже вже сутужно доводиться. Знаєш, м'ясо знов подорожчало.

Тьху! Било б його громовицею — до чого ж це набридло! І ота давно-знайома спідниця Олесина, що з-під неї цурпалками пухленькі литки. І оті немодні, дешеві блузки її, що під ними тримтливим ходором груди... Та все, все — і здивовано-наївні півкола високо зведених брів, і ясно-карі маленькі оченята, і капризно випнута спідня губа, і зухвало задертий угору кінчик носа... Таке все притерте, до найменшої цяточки відоме, обдивлене, обмацане, в свій час обціловане — і не дивився би!

А оце недавно Олеся в цю саму установу за діловодку стала. Добре ще, що в іншому відділі, де раніше трохи починають і пізніше кінчають, а то ще й разом довелося б ходити. Годі цього щастя і вдома, било б його громовицею!

Марко злісно глянув навкруги, на погорблені постаті співробітників, що безладно посідали, де хто трапив, і мовчки понуро слухали доповідь. У кожного, мабуть, свої думки, свої турботи, безкрайні, як книги вхідних і вихідних паперів, такі ж сухі й нецікаві. Задуха, гнітюча задуха і тут і в усьому житті. Кому тут потрібні тії „друзі дітей", коли ми всі вороги дітей, зайвого тягару, недосяжної мрії.

Тоскний погляд Марків на мить спинився на кругленькій жіночій постаті в протилежному

кінці залі, що мало не одна з усіх присутніх з неприхованим захопленням дивилася на доповідача. Він говорив шаблонні, заялозені слова, виголошував гасла, що їх, як написи на трамвайних квитках, ніхто не читає, як тріскотіння друкарської машинки в канцелярії вже ніхто не чує. Але в нього був молодий, дзвоном невичерпаної життєвої снаги наллятий і разом з тим єдвабний, ласковитий голос. Попід легким літнім костюмом опуклились лінії дужих пружистих ніг, мускулястих грудей, широких плечей. А очі, звичайні очі здорової, самовпевненої і самовдоволеної від здоров'я свого людини, побіденно-бадьоро оглядали авдиторію і деколи привітно-ласкаво світили кругленькій жінці, що мало не втопала тоді в них.

— Хіба порівняти до цього файного легеня, як кажуть эазбручівці, мого одороблуватого чоловіка з м'якеньким черевцем, з безсилими, як друкарська стьожка руками, нездатними, як слід обняти, притиснути, щоб млосно стало в середині і гаряче грудям? Хіба не гидко дивитися на чоловікові каламарки-очі, що безглуздо чорніють на сірому, мов пилом присипаному, обличчі? Так колись вони були любі і в їх чорних безоднях так радісно було відшукувати своє власне личко, потім — все ближче і ближче — лише свої очі, щоб зрештою впірнути в теплі обійми, потонути в солодкому екстазі, і вже не бачити нічого. Було... А тепер?

Ні, краще вийти звідси, пождати там, у міському парку на бічній алеї, де вертатиме додому юнак-доповідач. Сказати йому, що вона далі так не може, що вона теж іще молода і здорова, що... Він знає, він утямить—недурно так часто спиняє свій погляд на ній...

Вирішено. Ось двері, сходи, двері надвірні... Яка полегкість! Як м'яко цілує розпалені щоки вітрець. Як наливаються м'язи в напруженому чеканні. Він швидко кінчить совю доповідь про „друзів дітей". Друзі дітей... Хай будуть і діти, коли є кохання. Але чому, коли плід — облітають пелюски квітів? Невже це завжди? В мене облетіли вони і без плоду. Може саме тому? Тихше, тихше, серце, чого тобі треба?...

Затихла. Чекає.

— А било б його громовицею! Годі ж тими дружніми обов'язками! Хай піклуються дітьми, мов бухгальтер вірним балянсом. Я зведу свій баланс сьогодні інакше.

Марко рішуче підвівсь. Двері, сходи, двері надвірні... Вже споночіло. Тісними парами сюди й туди прохожі. „Під ручку". Бідні звірі—вони не знають насолоди ходити з коханою істотою „під ручку"... Ба ні! Чи бачили ви з вікон ваґону, як на пасовиську побіля залізниці мовчки стоять коні, поклавши навхрест голови одно одному на шию? Іншої ласки їм не дозволяє природа, а клята людина розділила їх дишлом і посторонками. Знов—ба ні! І людей розділяє шлюбне дишло. Як мене з Олесею... Біжиш попліч у безвість під батогами долі, з посторонками різних обов'язків. І несила примкнутися близько, оповисти ніжно шию поплічниці... Манюся—це інше. Манюся вільна і я до неї вільний. Ось там, у парку... вже скоро...

Густа алея тінястих дерев темним коридором поглинула Марка. Тут управо, тут іще раз управо—і буде укохана лавочка під рясним бузковим кущем. Традиційним бузковим кущем, де соловейко і місяць... Але що поробиш, коли гарне—

не нове, а нове—не гарне,—згадує він батьків афоризм. Не під електричним таки ліхтарем призначати таємні любовні побачення?

Марко ще здаля помітив білу постать на умовленому місці. Люба Манюся—чекає! Зайти ззаду, споза бузка, закрити долонями милі оченята—чи взнає? Заспокоїти в ніжних обіймах, коли злякається... Крок, іще тихий, обережний крок—і, мов крилами птаха, до знайомої кучерявої голівки. Зміненим ласковито-єдвабним голосом протяжно:

— Лю-блю!..

Забилося в радісному тримтінні жіноче тіло, закинулась пристрасно назад голова, пожадливими вустами шукаючи вуст милого,— і злилися дві постаті... ну, на що говорити—в чому? В нашій сантиментальній історії досить нагадати про традиційний бузок, що вміє переховувати і не такі іще тайни...

А як не хочемо ми персоніфікувати рослини—тим більше маємо право сказати, що ніколи він, той бузок, не викриє дальшої розмови, що була за палким поцілунком.

— Олеся!—здивовано-переляканий погляд, схований в темряві парку. Адже жінка мусила бути там, на зібранні...

— Марко! Це ти... це ти прийшов? Ти любиш? Ти сказав, що мене любиш?—розгублено, непевно-радісно.

— Люблю, авжеж люблю, Олесю! Ти ж бачиш...

— Бачу, милий, вірю, хочу...

Я не знаю, і ви мабуть, не знаєте, скільки щирости було тоді в моїх героїв, але я напевно знаю, що з того часу вони були гарними членами товариства „друзів дітей".

28/V—27 р.

ДЖОН-ВІЛЬЯМ ПЕТЕРСОН

Редактор „Планети“, ілюстрованого часопису з претензією на великий тираж, лежав на канапі й нервово дриґав ногою. Недокурки труїли повітря бридким пахом. Напроти, над великим столом із купами списаного паперу, схилився секретар.

— Катуй мене далі, Ванцю! От нездари, от невдахи! Життя вирує, мов повітря перед пропелером, мчить уперед, як рулон на ротаційці, а в них—ряска на ставу, скло, закаляне мухами, шмат іржавої жерсти. Ех, нема пекучої критики! Невже таки не виберемо з цього барахла жодної цікавої новельки? Ну, читай далі, псуй мені нерви.

— Ось якогось ...енка на піваркуша.

— Гаразд, тарабань на всю губу.

— „Підсліпуваті хатки низко нап‘яли на вікна свої солом‘яні шапки. Верби зажурено дивились на тихе скло старенького ставу. Підтикана Горпина...“

— О! Я не казав? Годі! В кошик! Доба індустріялізації йде, а він про зажурені верби, йолоп! А героїня, чуєте—Гор-пи-на. Щось випнуте, як черево вагітної баби, як свинячий кендюх...

— Та не лайтесь. Ось друге—„На просту путь“. Читати? Слухайте!

„Микита давно пожадливо хапав очима лискучі, пружисті литки Марусині. Бідна наймичка...“

— Досить! Не можу! Адже ясно: куркуль її незабаром і неодмінно в клуні зґвалтує, а вона з помсти та горя піде в комсомол або й у партію. Кращого не вигадають... Дивись-но кінець.

„Електричне сяйво з розчинених вікон клюбу кидало пасма сліпучого проміння на шлях, що вів у далеке місто. Тим шляхом ішла Маруся з Грицьком...“

— Ось бачиш—просто в партію... Горни інше.

— Це щось не сільське, мабуть, бо „Бруковані кроки .

— А ну, може тут пощастить.

„Сизою мрякою повис над містом туман. По слизьких тротуарах одиноко лящали кроки запізнілих прохожих. Темною масою бовванів на розі великий казан. Там щось ворушилось...“

— Стоп! Знов безпритульні! Дивись-но кінець.

— Ось кінець:

„Мотря швидким кроком вийшла з тяжкої заводської брами. Раптом її погляд упав на якусь незграбну масу. На розі стояв давнознайомий казан. Там гартувалась вона для нового життя. Зідхнула:

— Ні, моїй дитині не доведеться цього зазнати. Моя Галочка в школі...“

— А може у Вузі? Динамічний письменник, нівроку йому! Ні, пропаде „Планета“, пропаде, як чотирнадцять пунктів Вільсона...

— Чекайте-бо. Ось щось Вільсонівське, чи пак, Петерсонівське. Переклад з англійської. З аркуш буде.

— О, дайош Европу! З цього б і почав, а то...

Редактор аж трохи підвівся, а секретар із задоволеною посмішкою почав:

„Мері били нестерпні дрижаки. Чому, справді, Ричард не спокусив її піти десь у теплий центр Лондону, в густі хащі Гайд-парку? Тут у цій вонючій гавані так холодно. Густий туман бавовняною пеленою стелеться над скляною поверхнею Темзи й оповиває низькі будівлі на набережній. З розчинених вікон барів, кліпають жовтаві вогники підсліпуватих ліхтарів. В їх одсвіті ледве видні високі реї океанських пароплавів.

Ах, Мері так мріяла побувати колись на цих дивовижних потворах! Вони з Ричардом ящіркою були колись прослизнули на „Атлянтик", та боцман вчасно помітив і звернув знов униз по драбчастому трапу. Але вона таки візьме своє! В її маленькому худорлявому тільці, під подертим ганчір'ям, криється великий британський дух. Її батько загинув десь у кольоніях, прокладаючи путь цивілізації. Він був відважний морець. Її мати—креолка-танцюристка. В далекій Гватемалі надибав її Мерін батько і привіз у туманний Альбіон. Не витримала гаряча південна натура креолки північної мряки і швидко згоріла в еухотах. Мері опинилась на тротуарі..."

Редактор цмокнув:

— О, відразу чути досвідчену руку! Трошки задовгий вступ, але вже є зав'язка, намічені типи героїв, читач чекає на їхню боротьбу за свої мрії. Це вам не наші азіятські Горпиніди та Микитіди. А головне—незнайоме тло захоплює. Молодець, як він там—Петерсон, чи що? Ех відірвані ми від европейського життя... А ну, Ванцю, десь із середини, бо вже пізно. Сам потім одредагуєш, як спинимося на цьому... як його звати?

— „Крізь морський туман".

— Ага, не харківський, не київський і не Проста путь". Ну, гони з середини.

„Розділ четвертий.

Мері вже два роки нудьгувала в цій пустельній фармі Нью-Гемпстон, плачучи іноді в куточку, мріючи про своє улюблене, тепер таке далеке, недосяжне море. Ах, Ричард! Як міг він бути такий жорстокий? Я міг він лишити її одну-однісіньку на поталу цьому товстому огидному Конрадові? Коли він пожадливими очима оглядає її напівсформовану дівочу постать, їй здається, ніби мерзотні червоні руки фармера, порослі густим рудим волоссям, уже хапають її. Але ж недурно ховає вона за корсажем тонкий сталевий стилет—єдине, що лишилося на пам'ять від палкої креолки-матері. О! Вона зуміє захистити себе. В крайньому разі батрак Джемс допоможе. Недурно він глибоко зідхає й соромливо червоніє, коли вона проходить повз нього. Бідний! Він гадає, що Мері може зглянутися з цієї слинявої любови"...

— Годі! Прекрасно! Інтрига ускладняється, вводяться нові герої, намічається цікава боротьба інтересів. „Планета" врятована! Щоб конче мати певність і не гаяти часу,—останній абзац і край.

Секретар перегорнув сторінки.

— Ось фінал:

„Глухо мурчала велетенська машина „Атлянтика", могутнім рухом розрізаючи пінливі океанські хвилі. На бугшприті сяяв широко розкритим оком прожектор, кидаючи сліпучі пасма проміння в невідому далину, де чекало Мері й Ричарда щасливе майбутнє. Ніжним рухом

розгорнула Мері сповивальник і шепнула дитині хвильним, чулим голосом: — Бачиш, любий, тобі не доведеться вже блукати в туманах.

Кінець".

— Так! Іде в чергове число. Більше б отаких... Ванцю, як той автор, ніяк не запам'ятаю?

— Джон-Вільям Петерсон, сер редактор!

— А хто переклав, містер секретар?

— Ніхто, мілорд...

— Як?!

— Так. Автор цього оповідання—я, Іван Васильович Петренко. Пожалуйте гонорар!

3/I—27 р.

З М І С Т

Стор.

1. Любовні пригоди 3
2. Гріх 7
3. Годинник 17
4. Друзі дітей 21
5. Джон-Вільям Петерсон 26

ЧИТАЙТЕ НОВІ ВИДАННЯ

КООПЕРАТИВНОГО ВИДАВНИЧОГО ТОВАРИСТВА ПИСЬМЕННИКІВ „ПЛУЖАНИН“

А. ГОЛОВКО. Зелені серцем.
Повість з життя молоді. 80 стор. Ціна 50 коп.

С. ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ. Залізний кінь.
Повість з життя сучасної Кубанської станиці. 192 стор. Ціна 1 крб.

П. ТЕМЧЕНКО. Дурисвіти.
Збірка оповідань антирелігійного змісту. 96 стор. Ціна 50 коп.

Ю. БУДЯК. До великої брами.
Дві повісті. 116 стор. Ціна 60 коп.

В. ШТАНГЕЙ. Образа.
Збірка оповідань. 180 стор. Ц. 1 крб.

М. ДУКИН. Матіола.
Збірка оповідань з життя учительства. Ціна 40 коп.

А. ГОЛОВКО. Червоний роман.
Повість. Друкується.

Книжки продаються по всіх книгарнях і кіосках.

ЗАМОВЛЕННЯ НАДСИЛАТИ НА АДРЕСУ:

Харків, вул. Лібкнехта, 31. В-во „Плужанин“.

Ціна 15 коп.
Р

СКЛАД ВИДАННЯ:

ХАРКІВ, ВУЛ. К. ЛІБКНЕХТА, 31

В-ВО ПЛУЖАНИН